

Správa z konferencie „Východné Slovensko v slovenských národných dejinách“, Košice, 4. júl 2013

Ondrej Ficeri, ficeri@yahoo.de

V roku 2013, kedy mesto Košice drží prestížny titul Európskeho hlavného mesta kultúry, sa viditeľne zvýšil záujem o jeho dejiny. Okrem vydávania publikácií o jeho umení a dejinách zahraničnej i domácej produkcie sú na tento rok naplánované štyri vedecké konferencie dotýkajúce sa dejín druhého najväčšieho mesta Slovenska i jeho širšieho regiónu. Prvá z nich sa konala 4. júla 2013 v Historickej aule rektorátu Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach pri príležitosti usporiadania Svetového stretnutia Slovákov v Košiciach. Vedeckú konferenciu zorganizovala Matica slovenská v spolupráci s Univerzitou Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Prešovskou univerzitou v Prešove, mestom Košice, Košickým samosprávnym krajom a Domom Matice slovenskej v Košiciach.

Konferenciu otvoril slávnostným príhovorom tajomník Matice slovenskej Peter Cabadaj, ktorý spoločne s ďalšími prítomnými funkcionármi udelil zlaté medaily predsedu Matice slovenskej historikovi Ladislavovi Tajtákovovi a literárnemu vedcovi a dekanovi Filozofickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach Jánovi Gbúrovi za ich dlhoročný historický a kulturologický výskum východného Slovenska.

Prvý vedecký príspevok s názvom *Východné Slovensko - integrálna súčasť Slovenska* predniesol literárny historik Imrich Sedlák. Vo svojom rozsiahlom príspevku zhrnul výsledky svojho viac než 50 rokov trvajúceho výskumu integračného procesu východného Slovenska ako prirodzenej súčasti slovenského národného celku. Značnú pozornosť venoval kritike diel (podľa vlastných slov) „demagogických separatistov“, predovšetkým Ondreja R. Halagu, ktorého vedecká činnosť sa už od 40. rokov 20. storočia neúspešne snažila dokázať samostatný kmeňový vývoj Východoslovákov - Slovjakov. Imrich Sedlák vyjadril rozhorčenie nad skutočnosťou, že katedry histórie na Prešovskej univerzite a Univerzite Pavla Jozefa Šafárika, rovnako ako Spoločenskovedný ústav SAV v Košiciach a iné vedecké pracoviská na východnom Slovensku, nezaujali jednoznačné stanovisko k Halagovým konštruktom tak, ako to urobil Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV v Bratislave, Matica slovenská a osamelá iniciatíva prof. Ladislava Tajtáka.

Druhý príspevok s názvom *Východné Slovensko v stredoveku* predniesol historik Ferdinand Uličný st. V príspevku vyzdvihol prínos archeologického (Vojtech Budínsky-Krička) a historicko-lingvistického (Branislav Varsik, Ferdinand Uličný) výskumu osídlenia východoslovenského teritória predkami Slovákov, ktorých odmieta nazývať novotvarom „Slovania“, pričom presadzuje pomenovanie „Sloveni“. Ďalej v príspevku rozvinul niekoľko svojich téz, ktorým sa venuje dlhoročne (východné Slovensko ako súčasť Veľkej Moravy za Svätopluka, rusínsky pôvod všetkých gréckokatolíkov, neexistencia vývojových špecifik východného Slovenska v stredoveku oproti iným slovenským regiónom).

Tretí príspevok s názvom *K otázke koncepcie dejín východného Slovenska* predniesol historik Ladislav Tajták, ktorý referoval o vývoji názorov slovenských vzdelancov na východné Slovensko ako integrálnej súčasti slovenského národného života. Odmietol O. R. Halagove názory o samostatnom historickom vývine východného Slovenska (historického Slanska alebo Predtisia) ako nevedecké konštrukcie, pričom ubezpečil vedecké publikum, že nechce na historika Halagu „viest hon“. Váži si jeho dielo ako uznávaného odborníka doma i v zahraničí (v roku 2008 mu bola udelená cena vedec roka), ale zdôraznil, že je potrebné odlíšiť jeho prínos (k dejinám Košíc) od omylov (východoslovenský separatizmus).

Príspevok s názvom *Východné Slovensko v medzivojnovom období* predniesol historik Peter Švorc, v ktorom predstavil doterajšiu skromnú historiografickú produkciu venujúcu sa danému predmetu a obdobiu a zdôraznil multietnickosť východoslovenského regiónu a z toho vyplývajúcich špecifik pri spracovávaní jeho dejín.

Dekan Filozofickej fakulty a literárny historik Ján Gbúr predniesol príspevok s názvom *Literatúra v integračnom procese východného Slovenska*. V príspevku načrtol vybrané teoretické a literárno-historické otázky v súvislosti s vývojom literárnej tvorby na východnom Slovensku po roku 1989, ktorá sa v súčasnosti vyznačuje posilňovaním aspektu tvorivosti a aspektu regionalizácie.

Posledný vedecký príspevok s názvom *Postavenie Slovákov na okupovanom území južného Slovenska : spoločenská a politická situácia na príklade mesta Košice* predniesol Vojtech Kárpáty. V príspevku referoval o význame mesta Košice pre slovenskú a na druhej strane maďarskú delegáciu na komárňanských rokovaniach, preberaní mesta maďarským mocenským aparátom, perzekúciách slovenskej menšiny, aktivitách miestnej organizácie Strany šípových krížov ai.

Pred záverom konferencie tajomník Matice slovenskej Pavol Parenička predstavil prínos diela Imricha Sedláka. Literárny historik Mišo Kováč-Adamov predniesol referát o živote a diele slovenského bibliografa a cirkevného historika Michala Fedora. S dvoma krátkymi referátmi vystúpili riaditeľ Strediska národnostných vzťahov Matice slovenskej Viliam Komora, ktorý referoval o rusínskej menšine ako integrálnej súčasť kultúry Slovenskej republiky, a jeho zástupkyňa Margaréta Vyšná, ktorá nastolila otázku prehodnotenia štátnej politiky voči národnostným menšinám. Matica slovenská prichádza s novou koncepciou starostlivosti, dialógu a spolupráce s národnostnými menšinami. Pre nedostatok času nebolo možné posledné príspevky hlbšie rozvinúť. Rovnako očakávaná diskusia bola zrušená. Príspevky však budú publikované v druhom ročníku nového vedeckého zborníka Matice slovenskej *Slovakistika II*.

Prítomní funkcionári Matice slovenskej ukončili konferenciu zverejnením tlačovej správy s dvoma závermi: 1. východné Slovensko bolo a je integrálnou súčasťou Slovenska od začiatkov slovenských národných dejín až do súčasnosti; 2. metropolou východného Slovenska je mesto Košice a konferencia vyzýva košické univerzitné a akademické pracoviská, aby pristúpili k dokončeniu spracovania monografie venovanej Košiciam.

Konferencia potvrdila roztrieštenosť slovenskej historickej obce. Výzva konferencie bola adresovaná vedeckým pracoviskám, ktoré neboli na aktívnu participáciu ani prizvané, čo sa prejavilo aj na ich takmer nulovej účasti v radoch obecenstva. Čo sa týka samotnej agendy vyrovnávania sa s východoslovenským separatizmom, nebolo možné nepostrehnúť „protihalagovský duch“, ktorý konferenciu ovládol. Na tomto poli si však matičiari môžu po vyčerpávajúcom päťdesiatročnom argumentačnom boji pogratulovať, pretože Halagove závery jeho smrťou v roku 2011 zostávajú bez následníkov iba slepou vývojovou líniou slovenskej historiografie. To však nezastiera skutočnosť, ako o tom svedčí aj samotný názov a výstup z konferencie, že východné Slovensko predstavuje voči ostatnému Slovensku v reprezentáciách nielen odborníkov, ale predovšetkým bežného obyvateľstva špecifický regionálny fenomén, ktorý si zasluhuje ako analytická kategória socio-historického výskumu ďalšiu pozornosť.